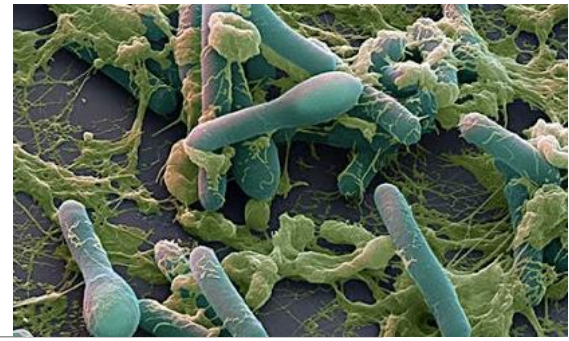

Знезараження

звільнення води від хвороботворних мікроорганізмів

Реагентні методи

- Обробка сильними окисниками
- Обробка іонами важких металів

Безреагентні методи

- Ультрафіолетове опромінення
- Ультразвукова обробка
- Термічний метод
- Електрознезараження

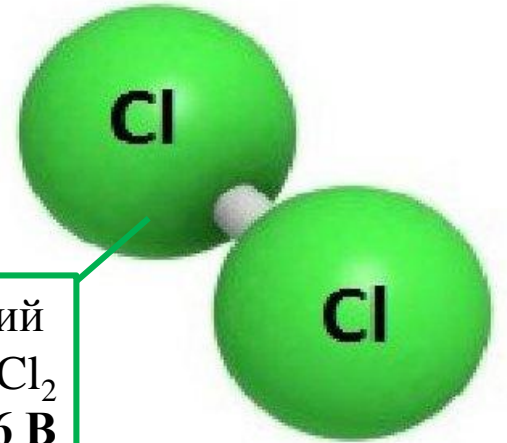

Хлорування води

обробка води хлоровмісними речовинами

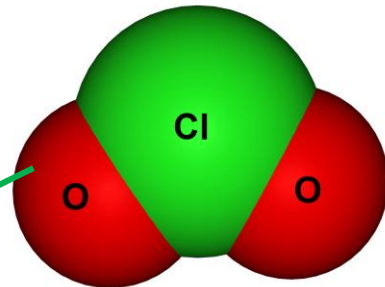
Хлоровмісні речовини:

- ❖ газоподібний хлор Cl_2
- ❖ хлорне вапно – технічна суміш гіпохлориту кальцію, хлориду кальцію та гідроксиду кальцію $\text{Ca}(\text{ClO})\text{Cl}$
- ❖ гіпохлоритна кислота HOCl
- ❖ гіпохлорит натрію NaOCl
- ❖ хлорамін NH_2Cl
- ❖ діоксид хлору ClO_2

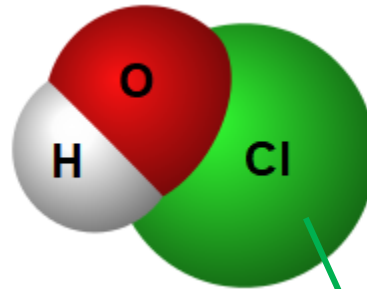

окиснювальний
потенціал Cl_2
1,36 В

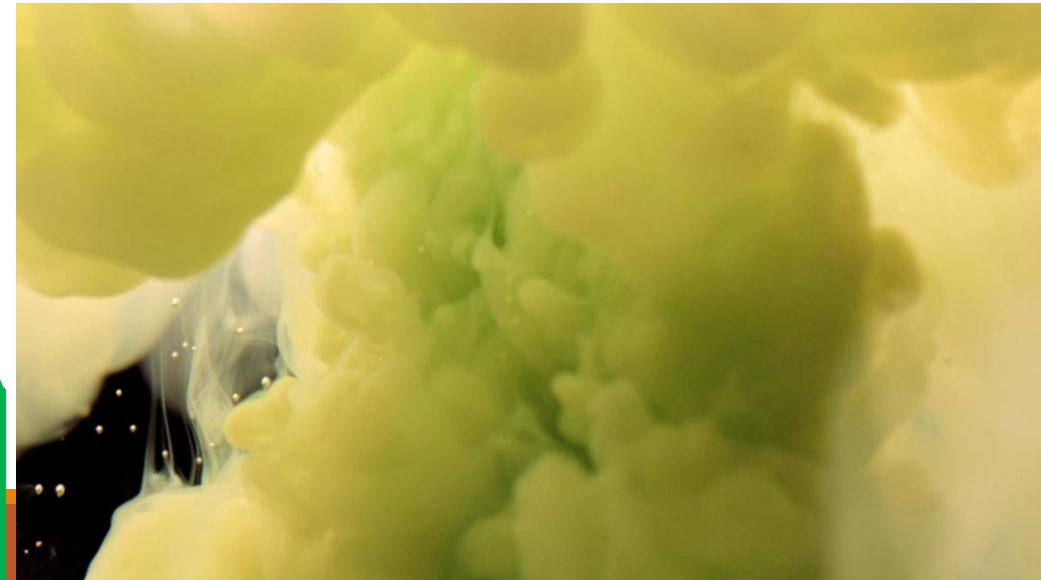
Знезаражуюча дія хлору полягає в **окисненні** хлором органічних речовин мікробної клітини. Окисник вступає в реакцію з ферментами бактерії, порушує її обмін речовин.

окиснювальний
потенціал ClO_2
0,94 В

окиснювальний
потенціал HOCl
1,49...1,63 В

Хлорування води. Гідроліз хлоровмісних речовин

При введенні в воду хлор гідролізує: $\text{Cl}_2 + \text{H}_2\text{O} \leftrightarrow \text{HCl} + \text{HOCl} \leftrightarrow 2\text{H}^+ + \text{Cl}^- + \text{OCl}^-$

Ступінь гідролізу залежить від pH:

Окиснювальні
потенціали:

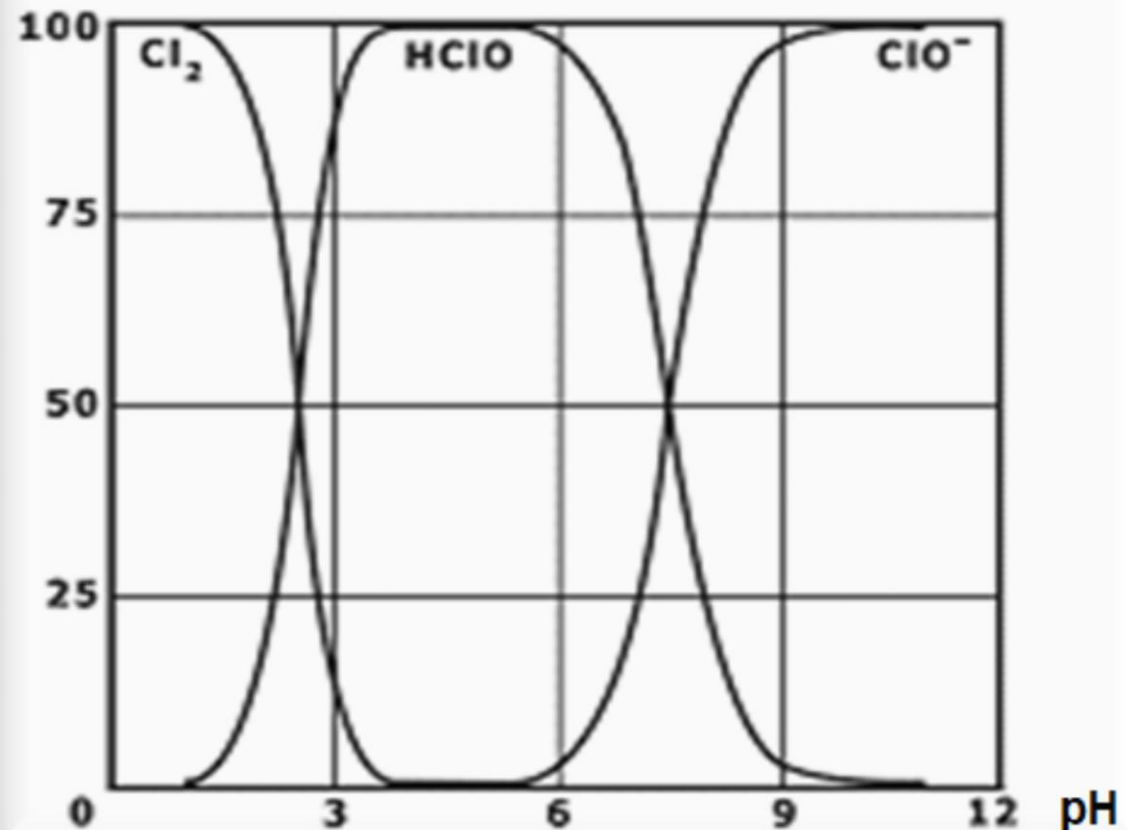
Cl_2 1,36 В

HOCl 1,49...1,63 В

OCl^- 0,4...0,88 В

Отже із зростанням pH
зnezаражуючий ефект знижується!

Вміст форми активного хлору, %

Хлорування води. Гідроліз хлоровмісних речовин

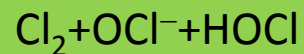
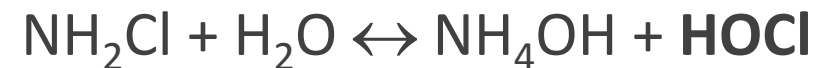
Хлорне вапно гідролізує повільно, рН зростає до 10,5, окиснювальна здатність падає

Гіпохлорит натрію

Хлорамін гідролізує дуже повільно

Суму концентрацій бактерицидних форм хлору (в мг/дм³) називають **вільним активним хлором**

Хлорування води

Мікробоцидний ефект залежить від:

- ❖ початкової дози хлору
- ❖ тривалості контакту
- ❖ ступеня забрудненості води

із збільшенням дози введеного хлору дія його стає більш помітною

із збільшенням тривалості контакту дія його стає більш ефективною

наявність у воді окиснюваних речовин знижує ефективність дії хлору за рахунок перевитрати хлору на супутні процеси

наявність завислих у воді домішок значно знижує ефективність хлору за рахунок сорбції та механічного захисту бактерій і вірусів

Оскільки хлор окиснює усі окиснювані домішки води, окрім знезараження **спостерігається також** зменшення окиснюваності води, запахів, забарвлення, токсинів, заліза тощо.

Під час окиснення домішок води хлором можуть утворюватися **хлорпохідні продукти** розкладення рослинних і тваринних організмів, які мають стійкі запахи, також канцерогенні властивості – хлорорганічні, хлорфенольні сполуки.

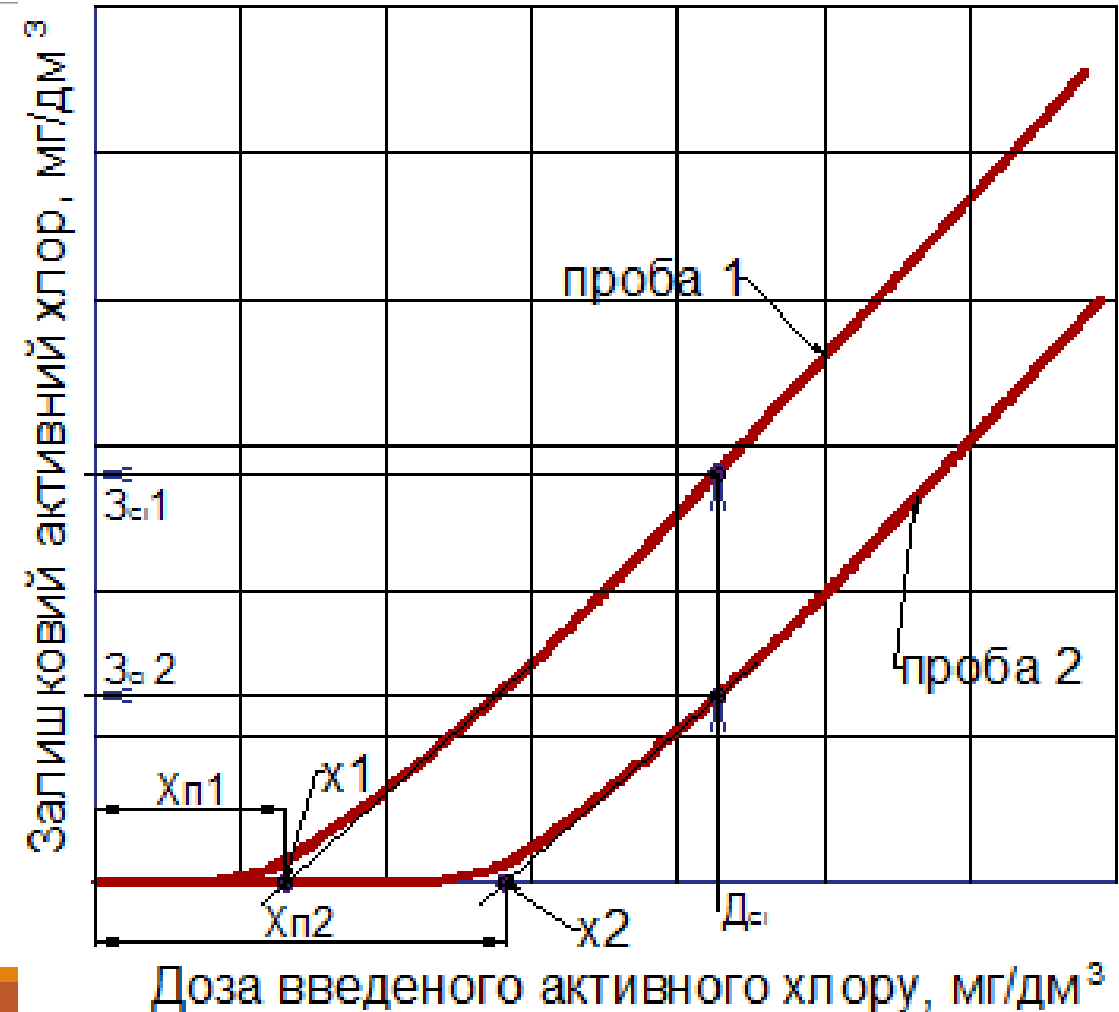

Хлоропоглинання води – кількість активного хлору, що витрачається на окиснення домішок в 1 дм³ води продовж 30 хв.

Озерна вода $X_p = 2...2,5 \text{ мгCl}_2/\text{дм}^3$ Болотяна вода $X_p \rightarrow 5 \text{ мгCl}_2/\text{дм}^3$

Крива хлоропоглинання води – залежність кількості залишкового (після 30-хв. контакту) активного хлору від дози хлору

- ✓ Точка «х» на осі абсцис відповідає величині хлоропоглинання води
- ✓ Крива дозволяє визначати необхідні дози хлору при відомих значеннях бажаного залишкового хлору та навпаки – за величиною дози хлору прогнозувати залишковий хлор
- ✓ Результати аналізу хлоропоглинання різних проб води дозволяють їх порівняння: проба 2 отримана від більш забрудненого джерела води

Хлорування в присутності амонійних сполук

В присутності аміаку та амонійних сполук характер кривої змінюється:

I – малі дози хлору.

◆ Залишковий активний хлор через 30 хв. у воді не виявляється. Весь доданий хлор витрачається на окиснення домішок.

II – зона утворення хлорамінів.

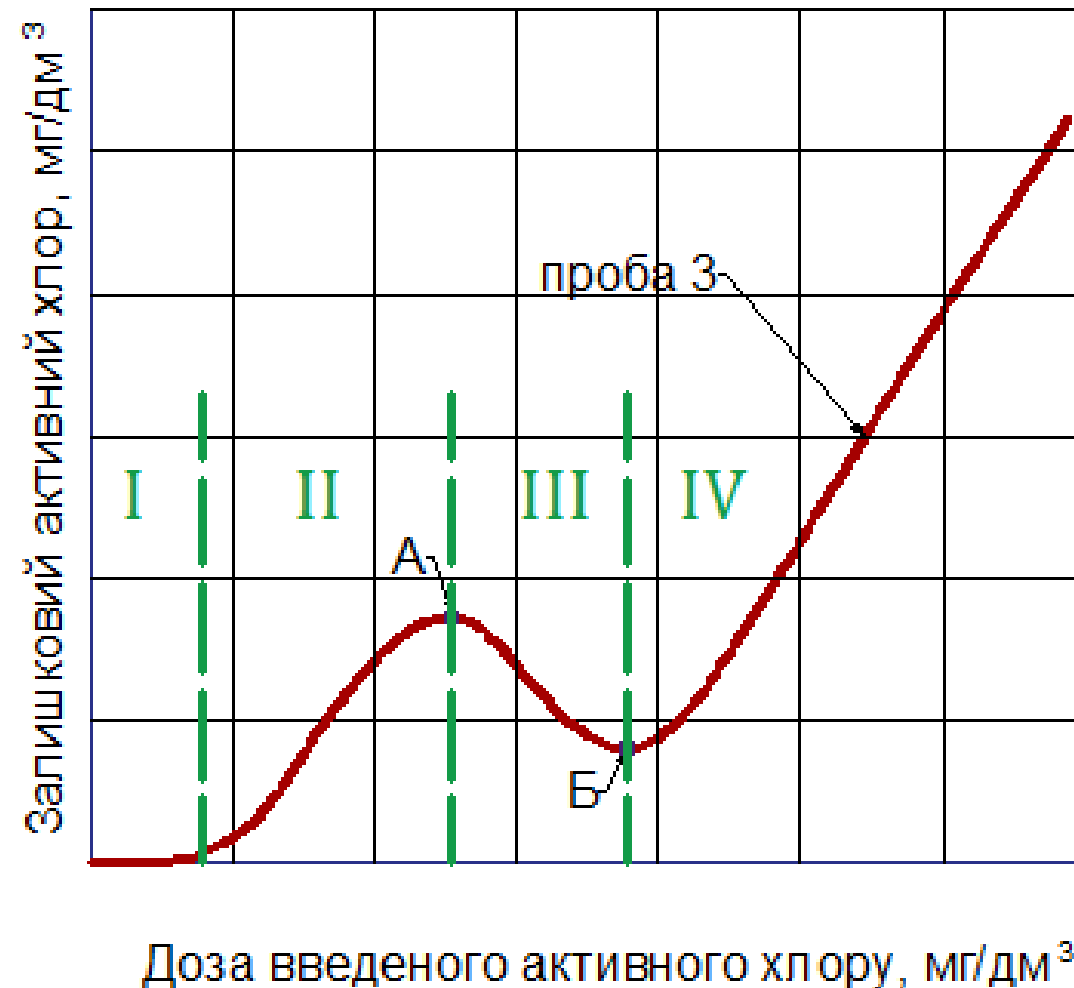
◆ Максимум на кривій – точка **A**, відповідає зв'язуванню всіх амонійних сполук у хлораміни. За висотою піка можна судити про концентрації у воді амонійних сполук.

III – зона розкладання хлорамінів до небактерицидних сполук хлору.

◆ Мінімум на кривій - точка **Б**, відповідає повному руйнуванню хлорамінів. Точку Б називають точкою перелому кривої.

IV – зона вільного активного хлору.

◆ У цій зоні спостерігається пряма пропорційність між введеним і залишковим хлором.

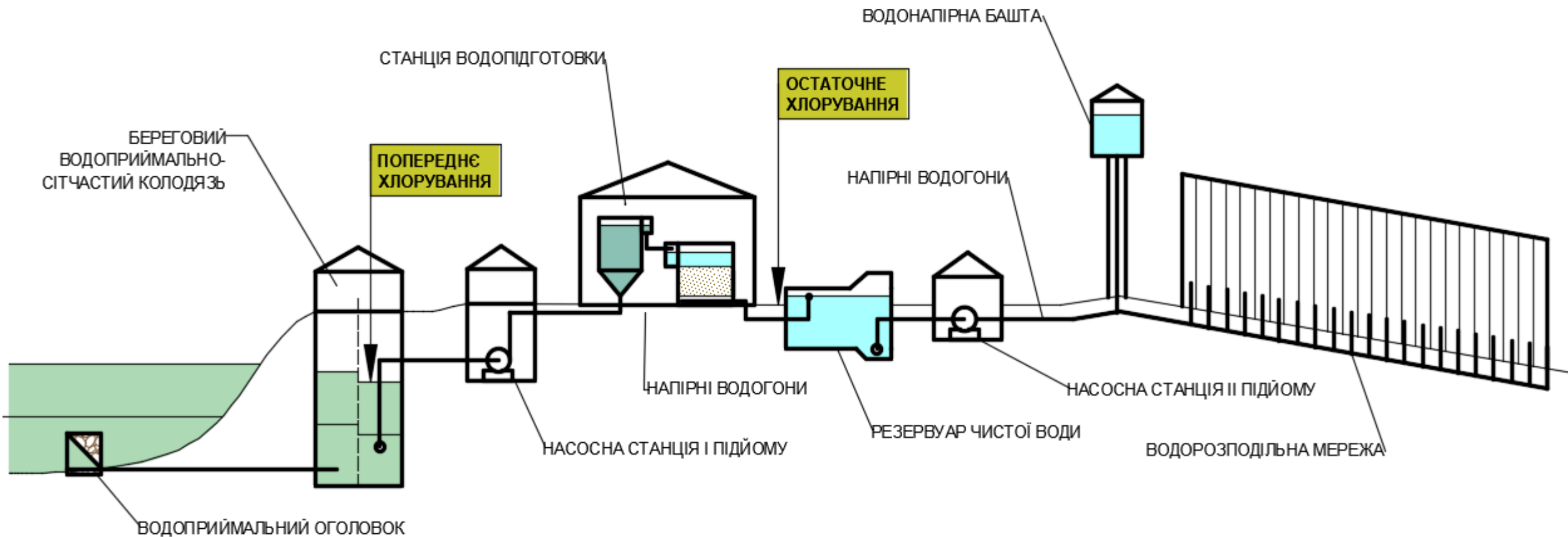
МЕТОДИ ХЛОРУВАННЯ

ПОПЕРЕДНЄ

хлорування «сирої» води до застосування інших методів її обробки

ОСТАТОЧНЕ

хлорування очищеної води перед подачею її до розподільчої мережі

Методи хлорування

Способи обробки

попереднє

- покращення якості води;
- полегшення перебігу подальшої обробки;
- забезпечення належного санітарного стану споруд

підвищені дози хлору,
або в комбінації з
перманганатом,
амонізацією

пере-
хлорування

комбіноване
хлорування

остаточне

- знезараження води;
- запобігання вторинному забрудненню води у водопровідній мережі

оптимальні дози
хлору

нормальне
хлорування

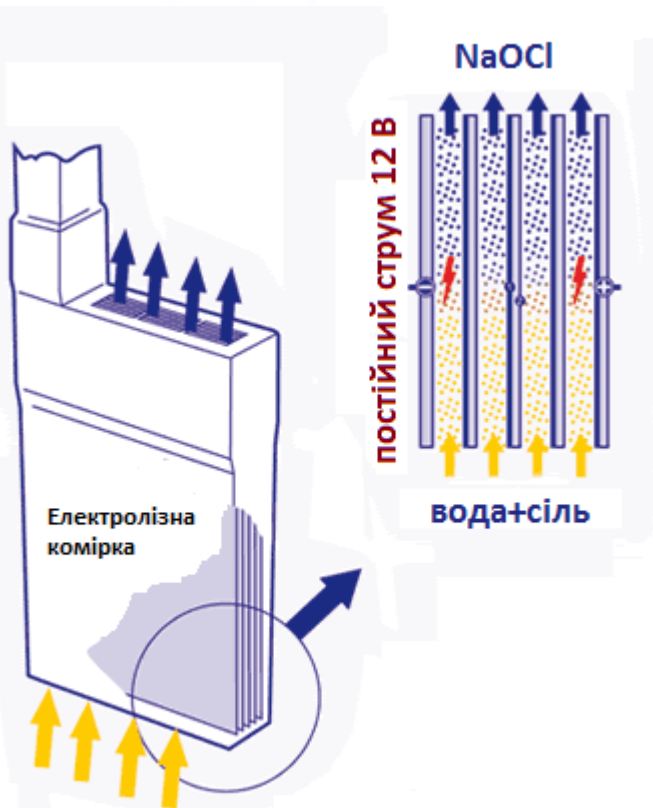
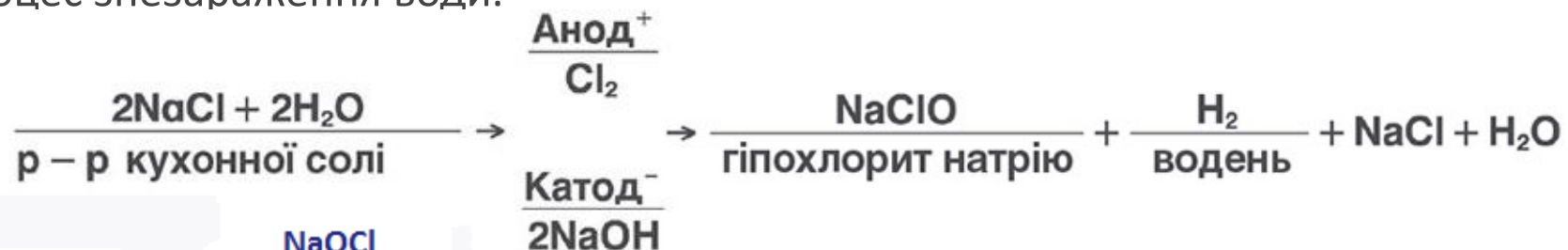
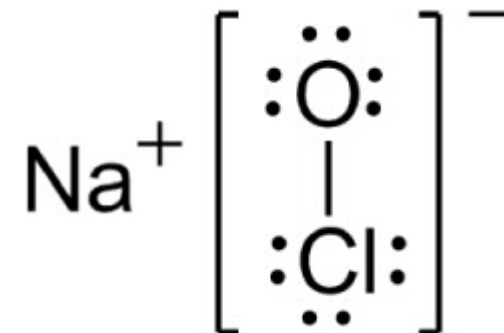
Норма залишкового хлору:

- Cl_2 0,3...0,5 мг/л
- $\text{ClO}_2 \geq 0,1$ мг/л

Оптимальною вважається доза хлору, яка після 30-хвилинного контакту з водою забезпечує залишковий хлор в межах **норми**

Обробка гіпохлоритом натрію

Електролітичний метод отримання гіпохлориту характеризується малими витратами і безпекою; реагент легко дозується, що дозволяє автоматизувати процес знезараження води.

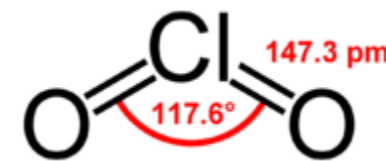
Переваги та недоліки NaOCl

(в порівнянні з газоподібним хлором):

сильний окисник,
містить 95,2%
активного хлору;
безпечний при
виготовленні,
зберіганні та
використанні

низька ефективність
проти цист;
втрачає активність
при зберіганні;
не окислює
марганець

Обробка діоксидом хлору ClO_2

- Газ червонувато-жовтого кольору з характерним запахом
- При $t \leq 10^\circ\text{C}$ – рідина червоно-брунатного кольору
- Малостійкий, вибухонебезпечний у концентраціях $> 10\%$ в повітрі, на світлі, при контакті з відновниками та при нагріванні
- У водному розчині жовто-зелений
- Окиснювальний потенціал в водному розчині 0,94 В
- **Реакція** окиснення при обробці питної води:
  - $\text{ClO}_2 + \bar{e} \rightarrow \text{ClO}_2^-$ (хлорит-іон)
  - $\text{ClO}_2^- + 4\text{H}^+ + 4\bar{e} \rightarrow \text{Cl}^- + 2\text{H}_2\text{O}$ (дуже повільно – тривалий пролонгований ефект)

Обробка діоксидом хлору ClO_2

- Біоцидний ефект ClO_2 ґрунтується на реакції з органічними речовинами на поверхні клітинної мембрани, порушенні обмінних процесів всередині мікроорганізму.
- Відноситься до групи окисників, **що не виділяють активний хлор**. Натомість, основною діючою речовиною є **активний кисень**.
- Під час окиснення електрони в молекулі ClO_2 приймаються атомами кисню, тому клітини мікроорганізмів впізнають в ньому кисень і не здатні виробити захисні заходи. Завдяки цьому проникна здатність у діоксиду дуже висока.
- Під час знезараження застосовується більш низька концентрація розчину та значно менші дози реагенту.
- Менше корозивний і не виділяє вільний хлор в атмосферу.
- Не утворює хлорорганічних сполук та інших канцерогенів.

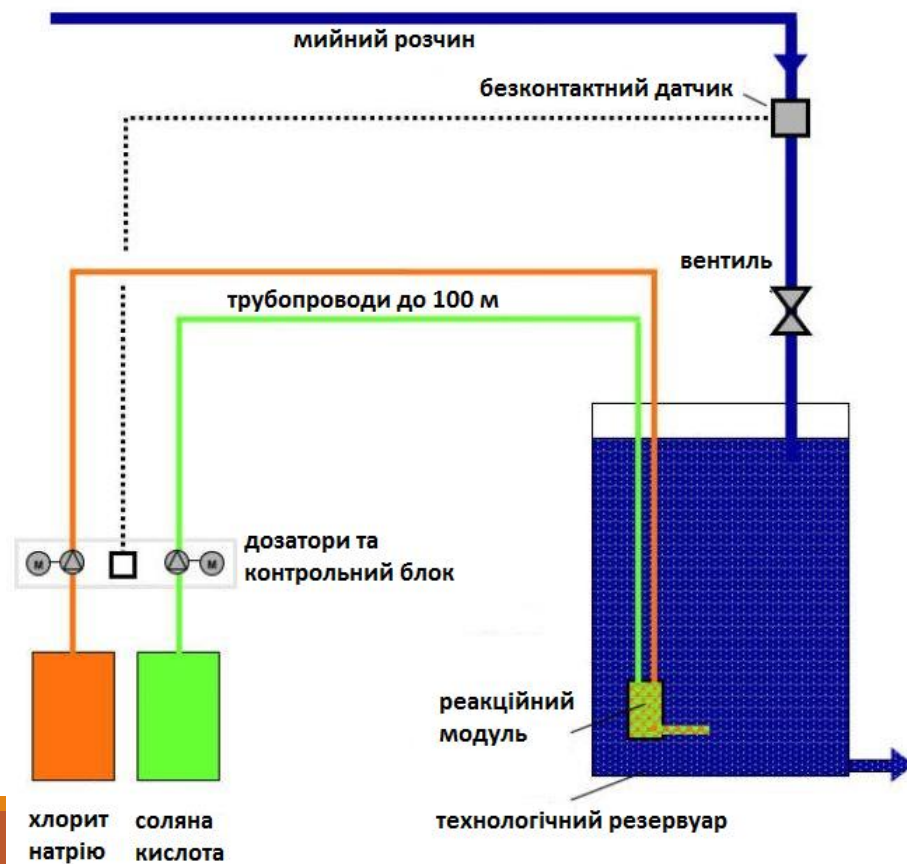
Обробка діоксидом хлору ClO_2

Переваги та недоліки знезараження ClO_2

(в порівнянні з газоподібним хлором):

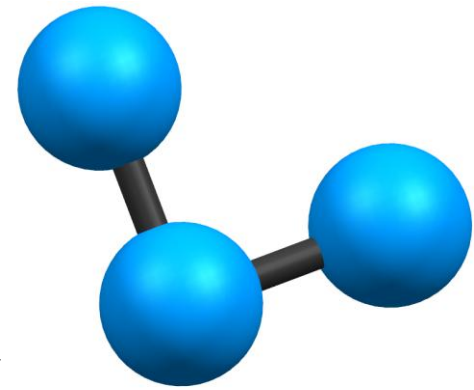
висока швидкість та ефективність дії; незалежність від pH; відсутність хлорорганічних сполук; тривалий пролонгований ефект	необхідність приготування на місці застосування; необхідність контролю вмісту у воді побічних продуктів – хлоритів і хлоратів
---	--

ClO_2 погано зберігається, тому виготовляється на місці застосування:

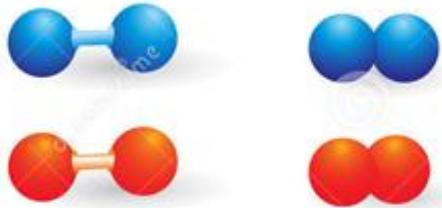

Озонування води

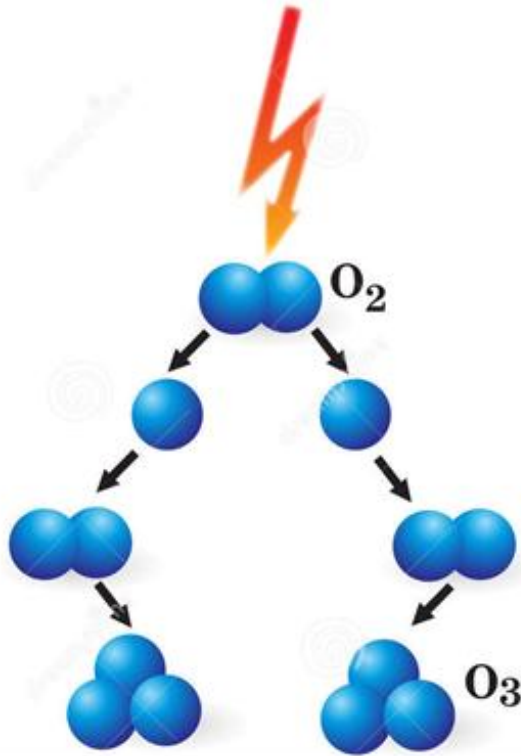
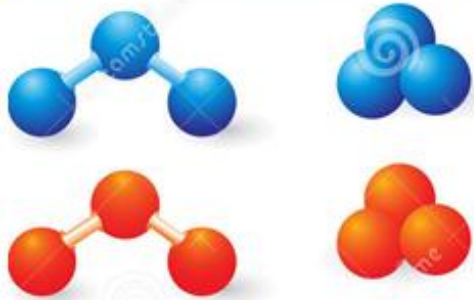
Озон – алотропічна модифікація кисню $O_3 \leftrightarrow O_2 + O$

Oxygen O_2

Ozone O_3

Газ блакитного кольору зі свіжим запахом, вибухонебезпечний, токсичний

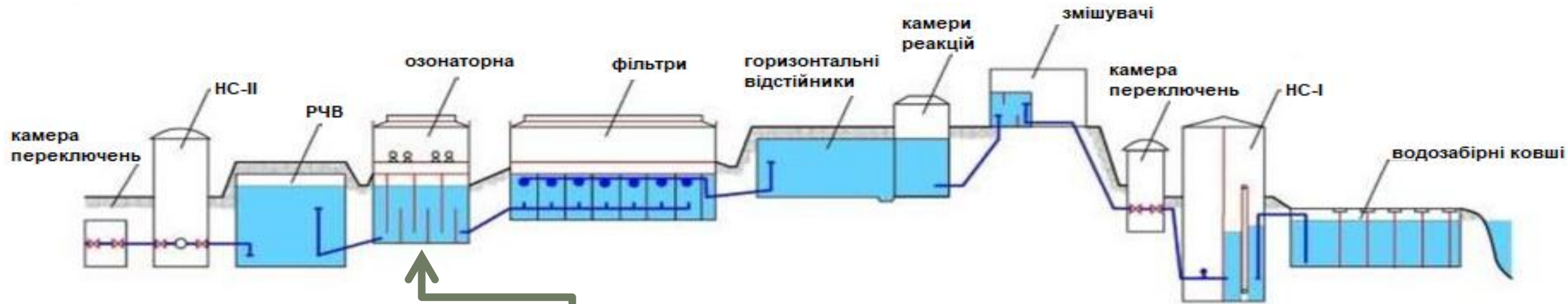
Окиснювальний потенціал **1,24...1,51 В**

Бактерицидна дія ґрунтується на окиснювальних процесах в мікробній клітині.

В природі виникає внаслідок електричного розряду під час грози, а також при розкладанні деяких органічних речовин

На станціях водопідготовки видобувається в озонаторах – пропусканням **«тихого» електричного розряду** через очищене та висушене повітря

Переваги та недоліки озонування води:

швидкість та ефективність дії;	швидкість та ефективність дії;
покращення органолептичних властивостей води	висока корозійна активність;
відсутність закупок реагентів;	відсутність пролонгованої дії
відсутність небезпеки передозування	

Обробці піддається очищена вода – завислі речовини сорбують газ, гумусові збільшують дозу

Норма залишкового O_3
0,1...0,3 мг/л

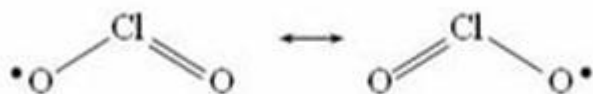
Хлор, озон і діоксид хлору

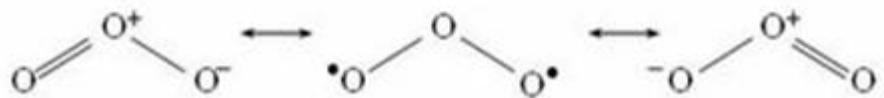
Хлор

Діоксид хлору

Озон

- При хлоруванні основною діючою часткою є хлор-радикал ($\text{Cl}^\bullet$).
- Через це під час хлорування утворюються хлорорганічні сполуки. На відміну від цього, діоксид хлору діє лише як окисник і не приєднується до органічних молекул.
- Структура молекули діоксиду хлору дуже схожа на молекулу озону – в обох молекулах вільний радикал знаходиться на атомі кисню.
- Завдяки цьому проявляється висока окислювальна здатність цих сполук. Навіть запах цих речовин схожий.

Знезараження води змішаними оксидантами

Розчин **змішаних оксидантів** отримав свою назву завдяки спеціальній технології електролізу розчину кухонної солі, яка дозволяє отримати кілька окисників в одному розчині.

Суміш оксидантів має більш сильні дезінфікуючі характеристики, ніж гіпохлорит або рідкий хлор.

Змішані оксиданти об'єднали в собі майже всі переваги хлору, гіпохлориту натрію, діоксид хлору, озону, перекису водню тощо. При цьому він практично позбавлений тих недоліків, які присутні в цих окисниках.

Сріблування води

Бактерицидна дія пояснюється каталітичним впливом сорбованих на поверхні клітини іонів срібла на окиснювальні процеси, а також взаємодією з ферментами мікробної клітини

Окиснювальний потенціал 0,8 В

Бактерицидна доза **0,015 мг/дм³**;
мікробостатична доза $10^{-4} \dots 10^{-6}$ мг/дм³

Гранична допустима концентрація
для фасованої води **0,025 мг/дм³**

Накопичення в організмі призводить до розвитку **аргії**

Способи насичення води іонами срібла

Норма залишкового Ag^+
0,025 мг/л

контакт з
розвиненою
поверхнею

застосування
срібловмісних
реагентів

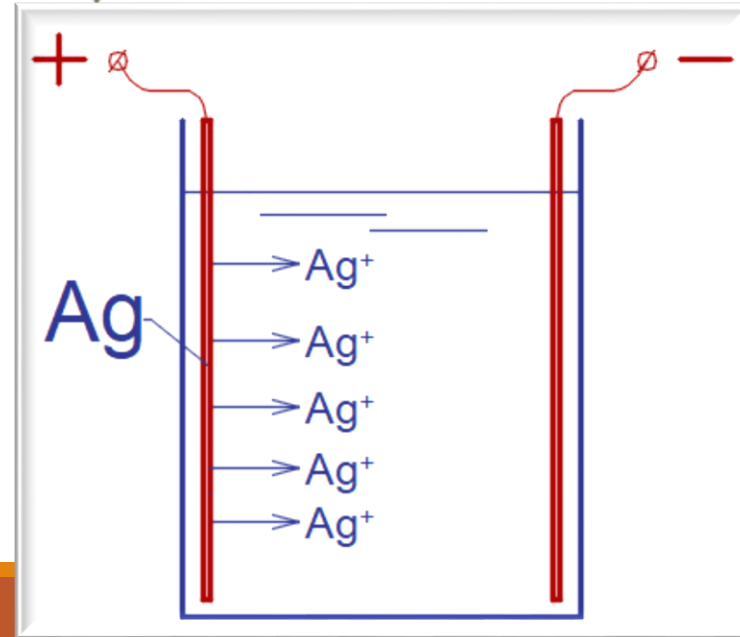
електрохімічне
розчинення

Переваги та недоліки сріблення води:

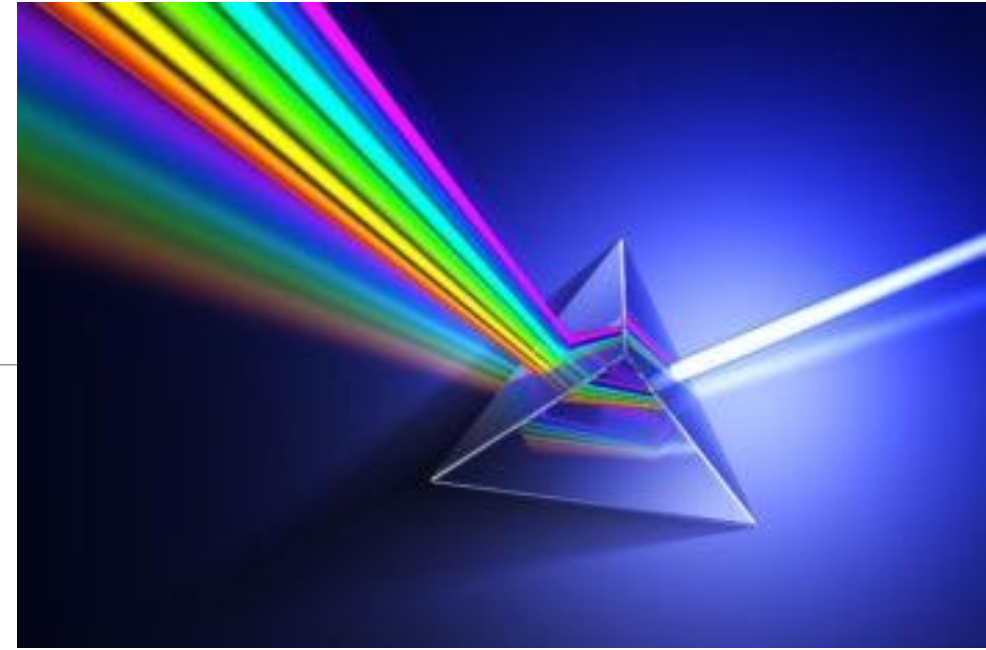
висока
ефективність;
можливість
консервації води

висока вартість;
можливість
накопичення в
організмі

Ультрафіолетове опромінення

Частина спектру сонячного світла $\lambda = 10...400$ нм;
для знезараження використовується світло
 $\lambda = 240...295$ нм; найбільш ефективна **265 нм**

Бактерицидна дія пояснюється порушенням генетичного матеріалу ДНК та РНК мікроорганізмів, фотокаталітичними реакціями в мікробній клітині

Для знищення більшості патогенних мікроорганізмів достатньо дози випромінювання в **15 мДж / см²**

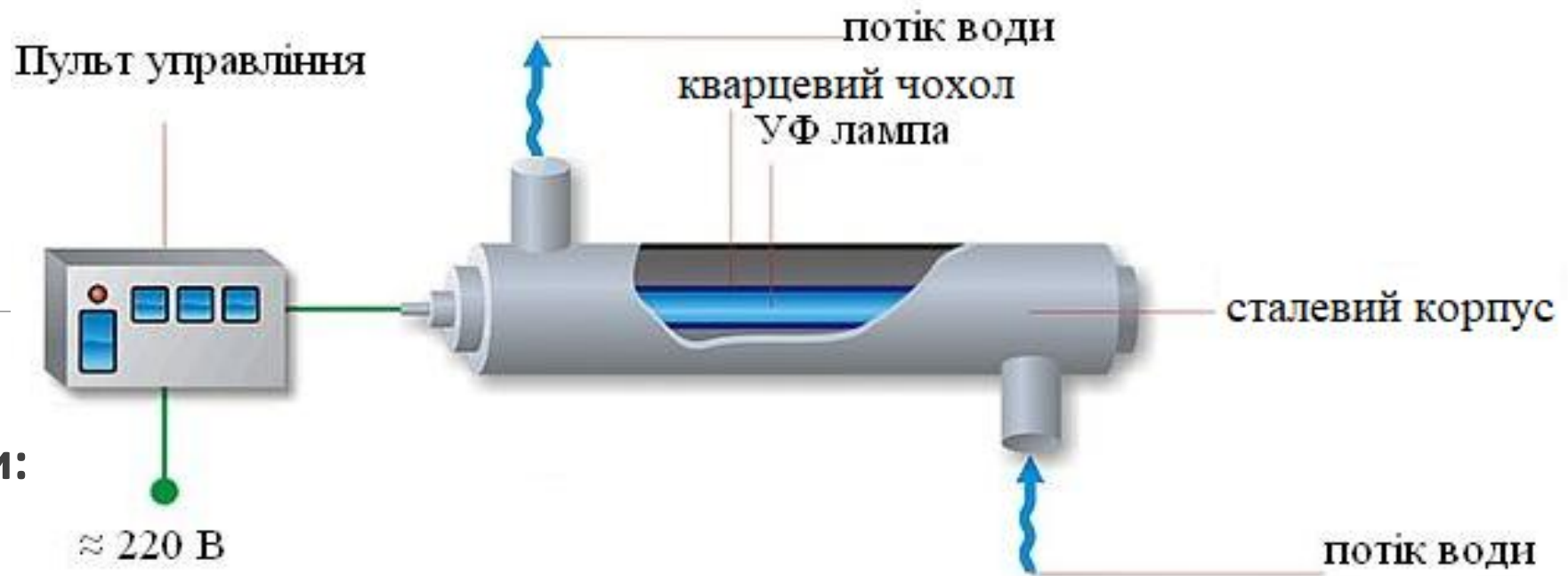

Переваги та недоліки ультрафіолетової обробки:

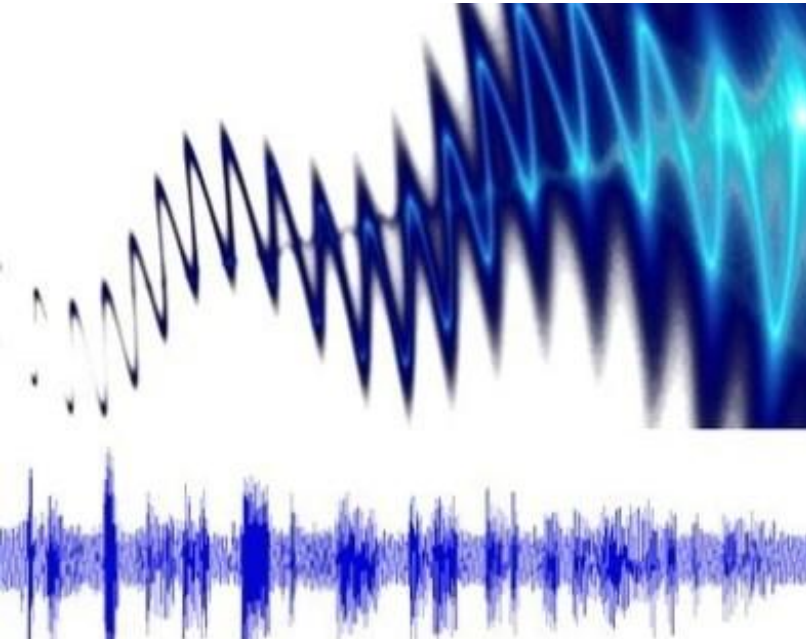

швидкість та
ефективність
знезараження;
покращення
органолептичних
властивостей води

необхідність
попередньої очистки
води;
відсутність
пролонгованої дії

Обробляється очищена вода –
зависі розсіюють хвилі,
забарвлена вода поглинає хвилі

Ультразвукова обробка

Ультразвук – це механічні коливання частотою ≥ 10 кГц

Бактерицидна дія пояснюється ефектом **ультразвукової кавітації** – спонтанного виникнення та розрив навколо мікроорганізмів у воді пухирців повітря при зміні локальних тисків під час дії та з частотою ультразвуку.

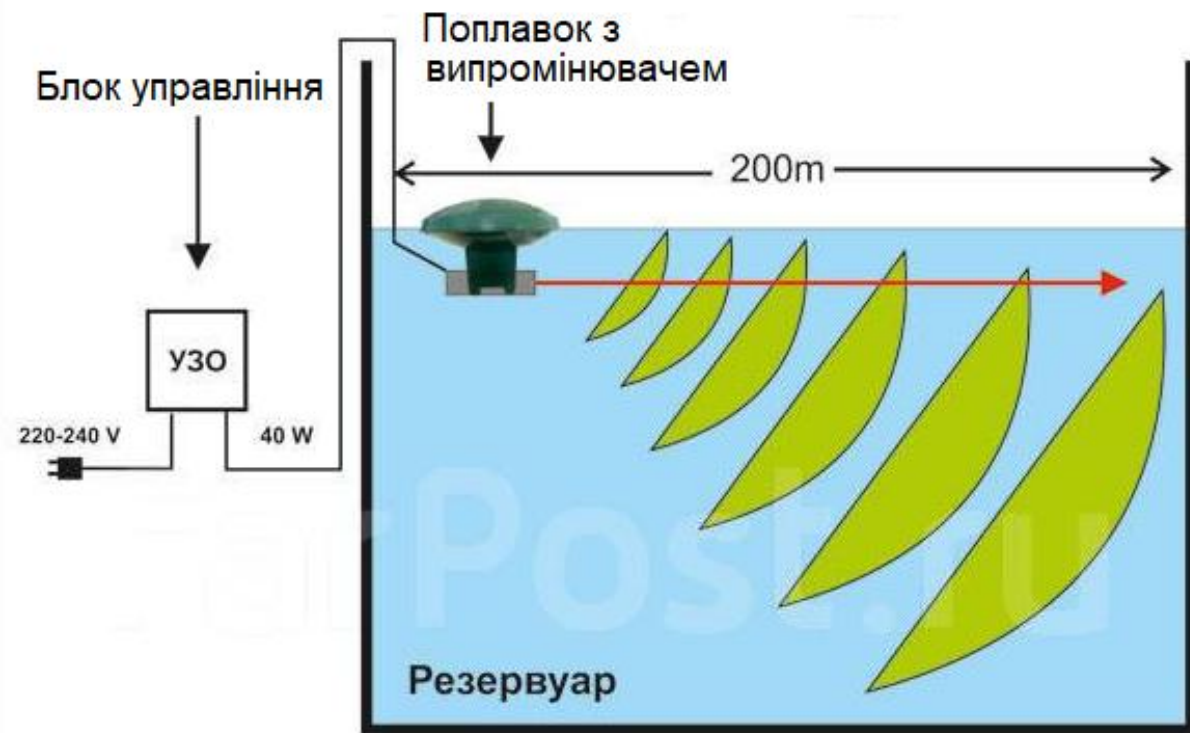
Локально виникають ділянки з дуже високою температурою (приблизно 5000 K) і тиском (приблизно 2000 атм).

Поширення кавітаційних бульбашок також призводить до утворення рідких струменів всередині рідини зі швидкістю до 280 м / с.

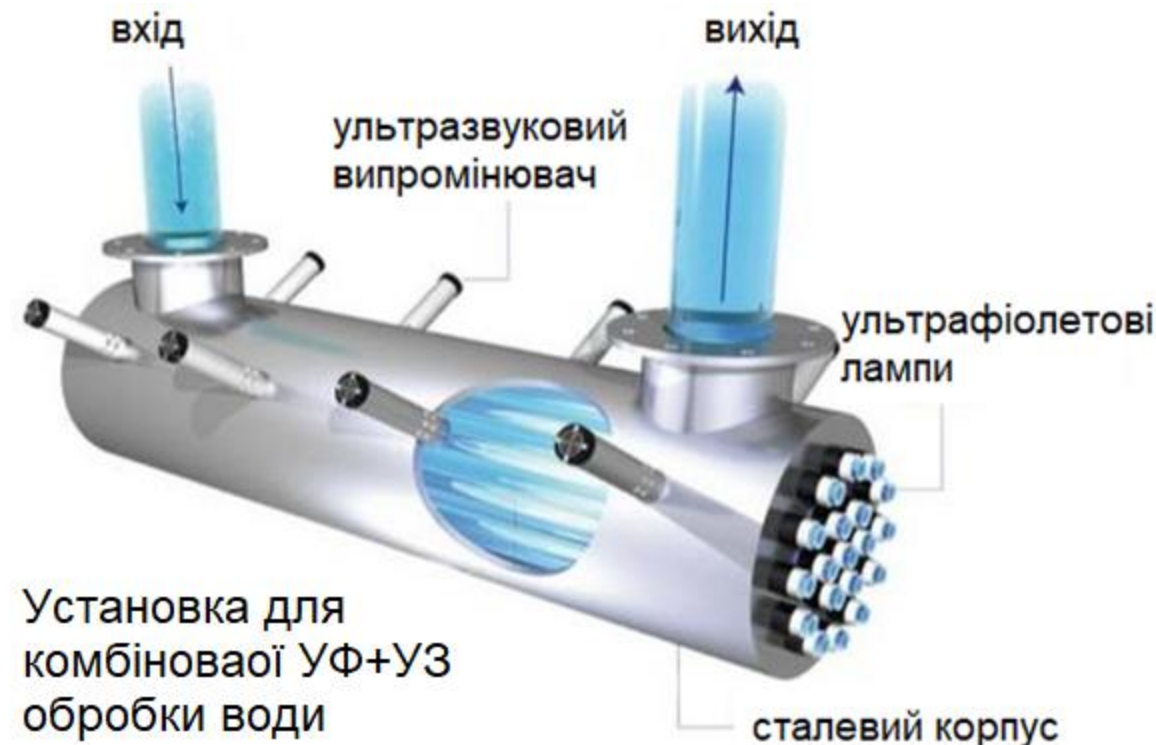
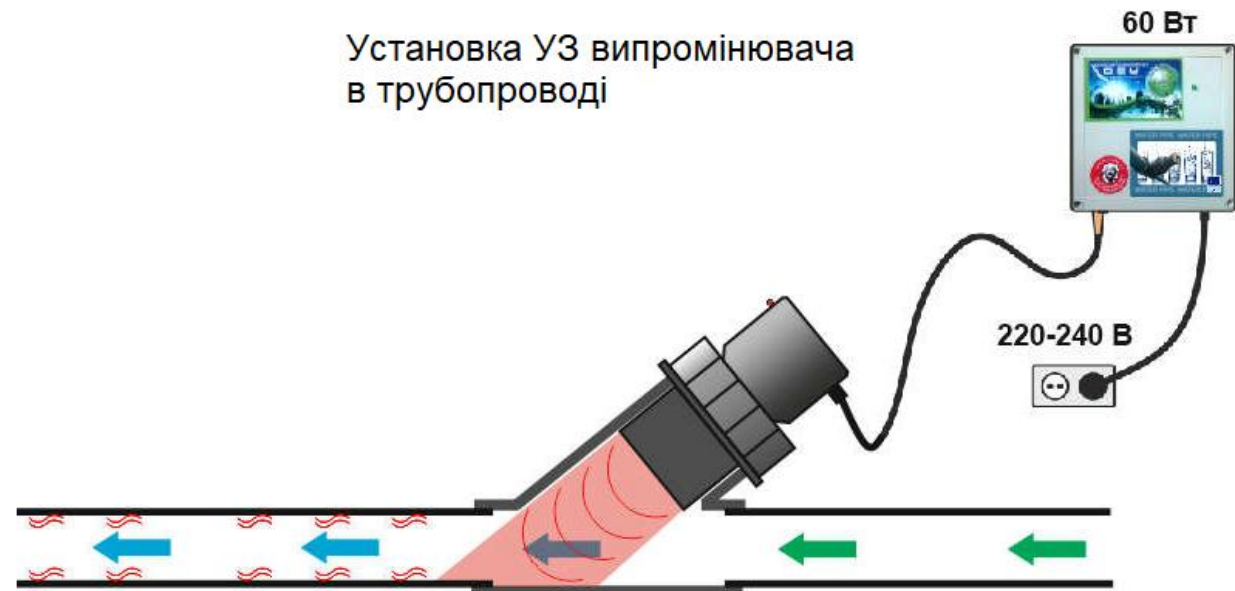

Установки для ультразвукового зnezараження води

Установка УЗ випромінювача в резервуарі

Установка УЗ випромінювача
в трубопроводі

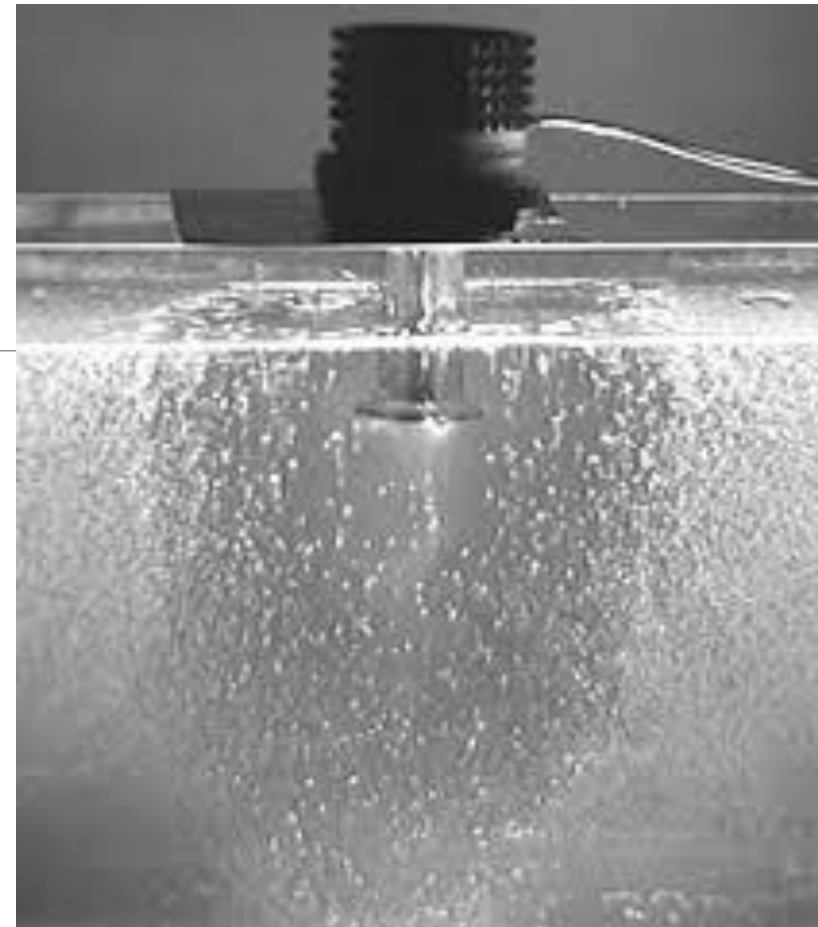

Установка для
комбінованої УФ+УЗ
обробки води

Переваги та недоліки ультразвукової обробки:

можливість знищення об'єктів,
захищених від впливу хімічних
факторів;
позитивний вплив на перебіг
інших процесів обробки води;
відсутність необхідності
попередньої підготовки води;
відсутність обмежень
експлуатаційного ресурсу;
боротьба з біобростаннями

відсутність пролонгованої дії

Термічний метод

Низька ефективність, значна тривалість (не менш 15 хв.)

Низька надійність (не діє на спорові бактерії, цисти тощо)

Слід використовувати лише для надійних джерел

Електроіпульсне знезараження

Методика: електричні розряди, що надходять в воду, створюють ударну хвилю, мікроорганізми потрапляють під гідравлічний удар і гинуть.

Спосіб **не вимагає** попереднього очищення і ефективний навіть при підвищеній мутності. Гинуть не лише вегетативні, але й спороутворюючі бактерії.

Перевагою є **тривале збереження ефекту** (аж до 4-х місяців), а недоліком - значна вартість і енергоємність.